

2018 Vol:5 / Issue:23	pp.1241-1246	Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) The Published Date (Yayınlanma Tarihi)	12.06.2018 27.08.2018 28.08.2018
--------------------------	--------------	---	--

**TÜRK DEMOKRASİ TARİHİNDE MİLLET PARTİSİ VE OSMAN BÖLÜKBAŞI
ÜZERİNE BİR İNCELEME
(1948-1973)**
**AN INVESTIGATION ON NATIONAL PARTY AND OSMAN DIVISION ON
TURKISH DEMOCRACY
(1948-1973)**

Dr.Öğretim Üyesi Mustafa KILINÇ

Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Amasya / Türkiye
ORCID NO: 0000-0001-8436-2874

ÖZET

Demokratik toplumlarda; muhalefet, demokrasinin gelişmesinde en büyük aktörlerden biridir. Her yönetimde; iktidar zamanla halkla bağlarını koparıp toplumdaki uzaklaşabilir. Bu zaman diliminde hukuk kurallarını ve demokratik uygulamaların gerekliliğini iktidara hatırlatmak muhalefete düşer. Demokrasinin toplumların yaşam biçimi olması aşaması sorunsuz olmamıştır. En çağdaş diye isimlendirdiğimiz toplumlarda da bazı dönemlerde demokrasiyle bağdaşmayan davranışlar sergilenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nden önce ülkemizde siyasi anlamda muhalefetin varlığı mevcuttu. Cumhuriyet Döneminde ilk çok partili hayata geçiş denemeleri olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve akabinde uygulanan Serbest Cumhuriyet Fırkası demokrasi yolunda iyi bir sınav vermemiştir. Türkiye'de çok partili hayata geçiş dönemi olan 1946-1950 yıllarında milliyetçi muhafazakâr nitelikte Millet Partisi kurulmuştur. 1948'de Millet Partisi olarak kurulan parti zamanla Cumhuriyetçi Millet Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi gibi isim değişikliğine giderek siyaset arenasında var olmuşlardır. Millet Partisi ve devamında farklı olarak isimlendirilen parti 1948'deki ideoloji ve tutum ne ise partinin 1977 de kendini feshine kadar genel olarak aynı misyonda görevini sürdürmüştür.

MP, CMP, CKMP' ye yön veren kişilerden ilki Osman Bölükbaşı olmuştur. Bundan dolayı halk dilinde bu partilere Osman Bölükbaşı Partisi denmiştir. Bu isimlendirmede Bölükbaşının parti kurullarıyla her şeyi uygulama ve tartışmaya açmaması, kendi düşüncesinin parti eylemlerinde ağırlıklı olması da etkindir. Bölükbaşı'nın siyaset ettiği alan aslında Orta Anadolu ve Karadeniz Bölgesidir. İktidara gelemese de Osman Bölükbaşı'nı hem siyaset erbabı hem de tüm Anadolu tanımıştır. Osman Bölükbaşı birçok kez konuşmalarından dolayı tutuklansa da bildiğini açıkça söylemekten geri durmayan bir siyasetçi olarak Türk demokrasi tarihinde yerini almıştır.

Anahtar Kelimeler: Osman Bölükbaşı, Millet Partisi, Demokrasi

ABSTRACT

In democratic societies, opposition is one of the key components for developing of democracy. In each governing body, the party in power may keep away from the society, severing its connections in time. In the event of such a circumstance, the opposition party must take the responsibility of making the party in power remember law and democratic issues. The fact that democracy has become an indispensable part of life isn't an easy task to be realized. Even in the most democratic societies, there have been some implementations considered as undemocratic.

Before the foundation of Turkish Republic, there was some opposition sides in a political manner in our country. Progressive Republican Party, which was the first experience of multi-party system in politics in Turkish Republic and Free Republican Party, established later weren't successful in forming democracy. The Nation Party, which was conservative one, was founded between 1946-1950 years, which was the period of multi-party system in Turkey. The Nation Party (NP) which was founded in 1948 underwent some changes in the name of the party, such as Republican Nation Party (RNP) and Republican Villager Nation Party (RVNP). The Nation Party maintained its ideology from 1948 to 1977 until its own abrogation.

Osman Bölükbaşı was among the first person who supported NP, RNP and RVNP. For this reason, these parties were called "Osman Bölükbaşı Parties". This naming is caused by Osman Bölükbaşı's actions in which he conducted everything and didn't allow others to discuss anything. Additionally, he imposed his own ideas on party implementations. The areas where Osman Bölükbaşı did politics are Middle Anatolia and Black Sea Regions. Even though he hasn't had the opportunity to govern the country, all stakeholders in Turkish politics well know him. He is known as a outspoken person although he has been arrested due to his speeches a few times.

Keywords: Osman Bölükbaşı, Nation Party, Democracy

1. GİRİŞ

Demokrasi; Yunancada halkın otoritesi anlamında halkın kendi kendisini yönetmesi anlamına gelmektedir. (Özer ve Bekcan, 2008) Demokrasi; Yönetenlerin meşruluğunu halktan alması ve onlara karşı sorumluluğu yönetenlerin yöneticileri seçme ve denetleme mekanizmalarına sahip hukuk düzeni denilebilir. (Özer ve Bekcan, 2008) Dünyada demokrasinin temel taşlarından ilkleri 1176 Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi, 1789 Fransız Devrimi oluşturmuştur. (Özer ve Bekcan, 2008)

Türkiye'de de Batı tarzı demokrasinin gelişimine baktığımız zaman 1876 Birinci Meşrutiyet, 1908 İkinci Meşrutiyet, 1920 TBMM'nin açılması ve 1923 Cumhuriyetin ilanı ile 1946 Çok Partili hayata geçiş süreci gelişmeler Türkiye'deki demokrasinin kilometre taşları olmuşlardır. 1946 Demokrat Parti ve 1948 Millet Partisi 1950'lilere damgasını vuran iki parti olmuştur. Türkiye'de partiyi parti yapan unsurları başında parti lideri gelmektedir.

Millet Partisi'nin liderlerinden, 1 Mart 1911 Doğumlu Bölükbaşı'nı asıl adı; Hacı Osman Bölükbaşı'dır. TBMM tutanaklarında ise Osman Bölükbaşı olarak geçmiştir. (Çaylak, 2010: 38) Bölükbaşı Türkiye'de çok partili hayata geçiş 146-1950 ve 1960-1971 muhtırası dönemlerini yaşamış, dönemin siyasal hareketliğini etkilemiş bir lider olmuştur. (Çaylak, 2010: 38)

Bölükbaşı'nın Türkiye siyaset sahnesine çıkışının farklı bir hikâyesi vardır. Kandilli Rasathanesi Müdürü Fuat Gökmen arkadaşı Fuat Köprülü'ye asistanı Osman Bölükbaşı'nı ağız iyi laf yapan bu adam size çok lazım olur diye tavsiye etti. Bölükbaşı'nın özellikle Orta Anadolu'yu iyi bildiği vurgusunu yaptı. Bu tavsiye üzerine Bölükbaşı Celal Bayar tarafından Demokrat Parti Genel Müfettişi olarak görevlendirildi. (Artvinli, 2004: 13-14) Dini ve geleneksel değerlere bağlı Bölükbaşı için siyasette temsile çalıştığı insanlar Orta Anadolu İnsanıdır. Bölükbaşı Kırşehir'in toprak sahibi ve nüfuzlu ailesine mensuptur. (Artvinli, 2004: 14) Bölükbaşı Karadeniz ve Orta Anadolu'da Demokrat Parti'nin örgütlenmesini sağlayan CHP'ye karşı en sert muhalefeti yapan olarak partide ismi ön planda olacaktır. (Artvinli, 2004: 14-15) Bölükbaşı'nın DP'den ayrılması DP'nin özellikle CHP ile uyumlu siyaset izleme isteği Bölükbaşı'nın konuşmaları ise bu siyasete aykırı olmasıdır. Bu doğrultuda Bölükbaşı 9 Eylül 1947'de DP'den ayrılmıştır. (Artvinli, 2004: 25-26)

2. MİLLET PARTİSİ

Demokrat Parti'den ayrılan Bölükbaşı ve arkadaşları tarafından Millet Partisi 19 Temmuz 1948'de kuruldu. (Artvinli, 2004: 30) Parti kurucuları yerine Millet Partisini takdim edenler şeklinde bir isimlendirme yapılmıştır. Bunda ana etken dönemin siyaset koşullarının istenilen düzeyde olmamasından bu kişilerin başlangıçta çekinceli davranmasından kaynaklanmıştır denilebilir. Bu isimler:

✓ Mareşal Fevzi Çakmak, Enis Akaygen, Hikmet Bayur, Kenan Öner, Doktor Mustafa Kentli, Osman Bölükbaşı, General Sadık Aldoğan, Osman Nuri Köni (Güner, 2010: 138)

Millet partisi temelde muhafazakâr ve milliyetçilik unsurları üzerine inşa edilmiştir. Millet Partisi'nin kuruluş yıllarında ülkede dört çeşit milliyetçilik anlayışı mevcut olmuştur. Bunlar:

✓ Kemalist Milliyetçilik, Anadolu Milliyetçiliği, Irkçı-Turancı Milliyetçilik, Ananeci mutedil Türkçülük, MP'nin milliyetçilik anlayışı Ananeci mutedil Türkçülük olmuştur. (Çaylak, 2010: 106-107)

Millet Partisi'nin milliyetçilik anlayışı Ziya Gökalp'in milliyetçilik anlayışıyla paralellik göstermiştir. (Artvinli, 2004: 31) Millet partililer kendilerinin gerçek muhalefeti ettiklerini CHP ile DP'nin aralarında anlaşmalarını iddia etmişlerdir. (Artvinli, 2004: 32)

Türkiye’de 1948’de kurulan Millet Partisi dönemin koşulları ve daha önceki parti kapanması hadisesinden sonra 1954 Cumhuriyetçi Millet Partisi, 1958’de Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi adı altında siyasi faaliyetlerini yürütmüştür. (Özer ve Bekcan, 2008)

Ulus Gazetesi’nde 11 Ekim 1949 tarihinde çıkan bir yazıda Gazeteler Ne Diyor Millet Partisinin Durumu başlıklı haberde; Millet Partisinin büyük bir bölümünün Demokrat Partiden çıkarılmış veya ayrılmış kimselerden mürekkep bir ifrat partisidir ifadesi yer almaktadır. (Fon No:30-100-Kutu No:132, Dosya No:858, Sıra No:5) Hüseyin Cahit Yalçın,16 Ekim 1949 Ulus Gazetesinde çıkan bir yazısında; İktidarı çok olumsuz ve biçimsiz eleştiren bir partinin isminin Millet Partisi olmasını garabet olarak nitelendirmiştir. (Fon No:30-100-Kutu No:132, Dosya No:858, Sıra No:5) Hüseyin Cahit Yalçın,16 Ekim 1949 Ulus Gazetesinde Seçim Kanunu ve Millet Partisi başlıklı yazısında: Vatanımızda Millî Hâkimiyet rejimi Millî Mücadelenin eseri olarak tesis ve ilan edilmiştir. Fakat ilk adımda prensipler fiile konamadı. Millî Mücadeleyi başarı ile sonuçlandıran milli birlik idi. Bu milli birlik bozulmadı. Şimdi bu birlik tek parti şekli altında bir suç olarak ileri sürülüyor. Türkiye’deki tek parti Faşistlik, Nazilik, Bolşeviklik gibi kapalı inhisarcı ve bir doktrine müstenit bir teşkilat değildi. Her vatandaş Cumhuriyet Halk Partisine girebilirdi. Millet Partisi’yle uğraşmak memlekete bir fayda sağlamaz. (Fon No:30-100-Kutu No:132, Dosya No:858, Sıra No:5) Hüseyin Cahit Yalçın,8 Kasım 1949 Ulus Gazetesi Garabetler başlıklı haberinde; Millet Partisi, iktidar ne söylerse demokrasiye aykırıdır, anayasaya aykırıdır görüşünü savunur. Millet’in de anayasanın da tek temsilcileri ve koruyucuları kendileridir. Millet Partililere göre Halk Partisi halk arasında düşmanlık oluşturmuştur. Bu görüş anlamsızdır. (Fon No:30-100-Kutu No:132, Dosya No:858, Sıra No:5)

Millet Partisi’nin kapatılma sürecinde; Dönemin çeşitli gazetelerinde Millet Partisi için Allah’a inanır parti diye millete takdim edici yazılar çıkmıştır. Bu yazıların partili görevliler tarafından tekdiz edilmemesi de ayrıca eleştiri konusu olmuş, bunun tehlikeli olduğu ifade edilmiştir. (Fon No:30-100-Kutu No:132, Dosya No:858, Sıra No:4) Millet partililer ise tek bir cümleden Millet Partisi için irtica ettiler haberi yalan beyanatında bulunmuşlardır. (Fon No:30-100-Kutu No:432, Dosya No:858, Sıra No:4) Başka haberlerde ise; Hüseyin Cahit Yalçın’ın, 5 Ocak 1949 Ulus Gazetesindeki yazısında Millet Partisi 31 Mart Vakasını canlandırmak ister mirasçılara benzetilmiştir. (Fon No:30-100-Kutu No:46, Dosya No:274, Sıra No:1) Yalçın’ın aynı haberinde her şeye istemezlik diye yaklaşan muhalefetin yeri yakın zamanda belli olur demiştir. (Fon No:30-100-Kutu No:46, Dosya No:274, Sıra No:1) Feridun Osman Menteşeoğlu Ulus Gazetesi’nin 12 Ekim 1949 Zaman İçinde Bir Maşallah başlıklı haberde; Küfrün politika olduğu bir medeniyet ülkesi yoktur. Diyerek Millet Partisi’nin bunu yaptığını ifade etmektedir. (Fon No:30-100-Kutu No:46, Dosya No:274, Sıra No:2) Bu tür haberlerin maksadı Millet Partisinin legal muhalefet partisi görevini yerine getiremeyen bir parti konumuna sokulmak istenmesindedir.

1950 seçimler öncesi tutuklama hadiseleri yaşanmıştır. Bölükbaşı ve Arna’nın tutuklanmasına giden süreç; Denizli milletvekili Reşat Aydın’ın tarafından Cumhuriyet Savcılığına İnönü ve Bayar’a suikast ihbarıyla başlamıştır. (Fon No:30-100-Kutu No:46, Dosya No:274, Sıra No:1) 22 Kasım 1949 Cumhuriyet Gazetesi haberinde; ihbarın Millet Partisi tarafından propaganda aracı olarak kullanıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca İlgili haberde; Osman Bölükbaşı’nın suikast tertibi için bir milyar harcasak bu kadar etkili propaganda yapamazdık ifadesine yer verilmiştir. (Fon No:30-100-Kutu No:46, Dosya No:274, Sıra No:1)

Seçimler öncesi halkın nazarında istenmeyen hadiselerden biri de Bölükbaşı ve Arna’nın Celal Bayar’a sarf ettikleri sözler olmuştur. Bu üzücü olay dönemin basınında şöyle yer bulmuştur;22 Kasım 1949 Ulus Gazetesi Sokak Ortasında Bir Hadise başlıklı haberde; Savcılık tarafından tahliye edilen Fuat Arna ve Osman Bölükbaşı Sağlık Bakanlığı önünde karşılaştıkları Celal Bayar’a ağza alınmayacak sözler sarf etmişlerdir. (Fon No:30-100-Kutu No:46, Dosya No:274, Sıra No:1)

Millet Partisinin en sancılı dönemlerinden biri; partinin 1950 seçimleri öncesi Kenan Öner ve Mareşal Fevzi Çakmak’ı kaybetmesidir. Çünkü Öner ve Çakmak Partinin aşırı politik görüşlere savrulmasını önleyen kişiler arasında olmuştur. (Çaylak, 2010: 116) Parti bu iki önemli aktörünü kaybedince daha Çakmak’ın töreni resmi yapılırken partilerin tepkileriyle cenaze dini gösterilere sahne olunca parti gericilikle suçlanmıştır. (Artvinli, 2004: 38)

Bu olaylardan sonra Millet Partisi içinde inkılapçı ve muhafazakâr iki grup daha da baskın hale gelmiştir. İnkılapçı gurubun partiden ayrılması ve partinin irtica yanlısı çevrelerce ele geçirildiği sözleri üzerine Millet Partisi 8 Temmuz 1953'te kapatılmıştır. (Artvinli, 2004: 45-46) Millet Partisi Türkiye'de çok partili hayata geçildikten sonra kapatılan ilk büyük partidir. Bu kapatılma tek bir hâkimin kararıyla gerçekleşmiştir. (Artvinli, 2004: 47-51) Bu kapatılmanın akabinde eski MP'liler tarafından 1954 yılında Cumhuriyetçi Millet Partisi kurulmuştur. (Artvinli, 2004: 47)

MP'nin seçimlerde kullandığı sloganlar arasında Önce Vatan Sonra Parti ve Komünizmin ne sağında ne solundayız sadece onun karşısında sloganları Millet Partisinin siyasetteki zaman dilimindeki mücadelesini özetler nitelikte olmuştur. (Çaylak, 2010: 509)

3. CUMHURİYETÇİ MİLLET PARTİSİ

Partinin Yönetim Şeması:

✓ Umumi Reis: Avukat Ahmet Tahta Kılıç, Umumi Reis Vekili: Emekli General Sadık Aldoğan, Umumi Kâtip: Zonguldak Mebusu Abdurrahman Buyacıgiller, Umumi Kâtip Muavini: Ertuğrul Akçe, Muhasip Veznedar: Dr. Mehmet Ali Niğde Hastanesi Sahibi. (Fon No:30-100-Kutu No:46, Dosya No:274, Sıra No:7)

Cumhuriyetçi Millet Partisi Kurucuları:

✓ Enis Akaygen -Emekli Büyükelçi, Ertuğrul Akça-Avukat, Sadık Aldogan-Emekli General, Fuat Arna-Avukat, Suphi Batur-Hukukçu, Lütfi Bornovalı-Hukukçu, Abdurrahman Boyacıgiller Avukat, Osman Bölükbaşı-Millet Vekili, Mehmet Ali Derman-Doktor, Cemal Islak-Doktor, Saadet Kaçar-Avukat, Enver Kök-Orman Mühendisi, Ahmet Oğuz-İktisat Doktoru, Ahmet Tahtakılıç-Avukat. (Fon No:30-100-Kutu No:46, Dosya No:274, Sıra No:7)

Cumhuriyetçi Millet Partisi Programı:

Parti programında; Millet Partisinin kapatılması tecrübesiyle Cumhuriyet gibi kavramlar ön plana çıkarılmıştır.

Cumhuriyetçi Millet Partisi'nin gayesi; Türkiye'de insan haklarını hâkim kılacak ve bunları güvenilir teminata bağlayacak bir devlet nizamı kurmaktır. Parti bu gayeye; hürriyet, emniyet, müsavat ve adalet mefkûrelerine mili hakimiyet ve laik Cumhuriyet esaslarına, Garp örneği demokrasi hukukuna, Milliyetçilik akidesine samimi surette bağlanmakla varılabileceğine kanidir. Parti programında birinci maddede partinin ismi; Cumhuriyetçi Millet Partisi olarak ifade edilmiştir. (Fon No:30-100-Kutu No:46, Dosya No:274, Sıra No:7) Ayrıca parti programında Anayasa Mahkemesinin kurulacağını ve ikinci bir meclisin kurulması gerekliliği ifade edilmiştir. (Fon No:30-100-Kutu No:46, Dosya No:274, Sıra No:7) Parti programının onuncu maddesinde; Partimiz devletin çiftçi ve işçi hayatıyla daha yakından ilgilenmesini, köye ve köylüye ve işçiye ait meselelerin birinci planda ele alınmasını ister ifadesi mevcuttur. Parti programında, parti laikliği din düşmanlığı olarak görmez. Bununla beraber devlet ve din işlerinin birbirinden ayrı olması gerektiğini beyan eder. Yine parti programının 13 maddesinde; Partinin milliyetçilik anlayışının milletler arası ilişkilerde sulhu ve insanîyetçi bir milliyetçilik olarak tanımlar. Bu milliyetçilik düşünce ve his birliğini ihtiva eder. Parti Programının 15. ve 16. maddelerinde kadınların erkeklerle eşit statüde olduğu, ülkemizde komünizmin kanun dışı sayılmasının kanaatini taşıdıkları ifade edilmektedir. (Fon No:30-100-Kutu No:46, Dosya No:274, Sıra No:7)

Cumhuriyetçi Millet Partisi ülke genelinde seçimlerde başarı sağlayamasa da Bölükbaşı'nın memleket Kırşehir'de karşılık bulmuş beş milletvekili çıkarmıştır.

DP Kırşehir'i seçimlerdeki Millet Partisi tercihindan dolayı cezalandırarak 30 Haziran 1954'te ilçe yapmış üç yıl sonra 12 Haziran 1957 de tekrar il yapmıştır. (Pancaroglu, 2006: 81-82) CMP' nin ülke geneli seçimlerde; 1954 seçimlerinde sadece Kırşehir 5 milletvekili 1957 seçimlerinde 4 Kırşehir Milletvekili 1961 seçimlerinde de Parti CMKP Olarak 54 milletvekili 16 senatörlük kazanmıştır. (Pancaroglu, a.g.t.s.81-83)

4. CUMHURİYETÇİ KÖYLÜ MİLLET PARTİSİ

16 Ekim 1958'de CMP İle TKP birleşmesi sonucunda partinin ismi Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi olmuştur. (Artvinli, 2004: 79)

Bölükbaşı iktidarın hürriyet ve adalettaki uygulamalarından dolayı 27 Mayıs darbesini meşru bir ihtilal olarak görmüştür. (Artvinli, 2004: 95-96)

1960 sonrası zaman zaman partideki hâkimiyet meselesinden dolayı istifa eden Bölükbaşı 1962'de Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nden ayrılarak 14 Haziran 1962'de Millet Partisi'ni yeniden kurdu. (Artvinli, 2004: 113) Bölükbaşı'nın partiden ayrılması sonrası Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Alparslan Türkeş'in ülkücü hareket partisi MHP'ye uygun bir zemin oluşturmuştur. Türkeş Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'ne 1965'te girmiş ve partinin ismi 1969'da MHP olmuştur. (Artvinli, 2004: 133) Türkeş başkanlığındaki Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi nitelik değiştirerek doktriner sağı temsil eden yapıya dönüşmüştür. (Sanlı, 2017: 40) Bölükbaşı yeniden kurduğu Millet Partisinden 1973'te MP' den ayrıldı. (Artvinli, 2004: 157) Böylece Bölükbaşı; aktif siyasete veda ediyordu. Bölükbaşının siyasi mücadelesini genel hatlarıyla özetlemek gerekirse; Bölükbaşı'nın siyaset yaşamında, Türk siyasetine en büyük katkısı rakiplerinin dile getiremediği bazı cesur tespitlerde bulunmasıdır. (Artvinli, 2004: 169) Bölükbaşı siyaset hayatında ilkelerinden taviz vermeyen bir siyasetçi olmuştur. (Çaylak, 2010: 581) Bölükbaşı partide ekip çalışması yerine karizmatik liderliği ile siyaset yapmıştır. (Çaylak, 2010: 582) Bölükbaşı ile ilgili basında demokrat, hitabeti güçlü, zeki ve kabiliyetli gibi övücü haberlerin yanında güler yüzlü tatlı dilli, halk tarafından sevilen nükteli ve hazır cevap özelliğinin son dönemlerde asık suratlı, kendini beğenmişlikle yer değiştirdiği haberlerde yayınlanmıştır. (Çaylak, 2010: 430-458) Bölükbaşı siyasette sert siyasal dili kullanmıştır. Böyle olmakla beraber Bölükbaşı kadar halkı anlayan ve halka inebilen nadir politikacılardan biri olduğu hitap ettiği mitinglerindeki kalabalıklardan gözlenmiştir. (Çaylak, 2010: 577-579)

Bölükbaşı 1973 aktif siyasetten çekilmesinden 6 Şubat 2002 yılına kadar MHP'yi destekleyen bir çizgide olmuştur. (Çaylak, 2010: 580) Millet Partisi kuruluşundan kendini feshedene kadar hep aynı siyaset çizgisini sürdürmüştür. (Pancaroglu, 2006: iii)

Bölükbaşı siyasetinde; ahlak ve doğruluk ilkeleri hâkim olmuştur. (Köksal, 2004: 82) Bölükbaşı; 91 yıllık ömrünün 24 yılını politikada geçirmiştir. Parti müfettişi, Kurucu üye ve genel başkan görevlerinde bulunmuştur. 1950-1954-1957 yıllarında Kırşehir milletvekili 1960 yılında kurucu meclis üyesi, 1961-1965-1969 yıllarında da Ankara milletvekili olmuştur. (Köksal, 2004: 81) Bölükbaşı, konuşmalarından dolayı birçok kez tutuklanmış ve cezaevine gönderilmiştir. 1953'te 1 1956 da 3 1957 de 2 ve 1961 de 1 kez dokunulmazlığının kaldırılması için soruşturma açılmıştır. (Köksal, 2004: 81) Bölükbaşı; gündelik siyasi gelişmeleri dile getirirken, iktidarın halktan uzaklaşarak siyasi hırs ve menfaatlerinin peşinde koştuklarını ifade etmiştir. Bu Konuşmaları sonuçta tutuklanma da olsa söylemekten hiç çekinmemiştir. (Çakmak, 2010: 121) Bölükbaşı'nın hazırcevaplık yeteneğinde Anadolu aşıklık geleneğinin etkileri yadsınamazken demokrat tutumunda da Fransa'daki lisans eğitimin etkileri oldukça fazladır. (Ayhan, 2006: 88)

Özetle Bölükbaşı; Türk demokrasi tarihinde de demokrasi bilincinin aşılması ve yerleşmesinde, demokratik muhalefet olgusunun yerleşmesinde etkili olmuştur. (Ayhan, 2006: 88)

5. SONUÇ

Osman Bölükbaşı, Orta Anadolu'nun aşıklık geleneğiyle Batı demokrasisinin başkentlerinden Paris'te yükseköğretimini tamamlayan, geleneksel kültürle Batı kültürünü benliğinde harmanlamış bir liderdir. Bölükbaşı'nı siyaset sahnesinde var eden özelliklerin başında; güler yüzlü, hazırcevaplık, nüktedanlık ve doğduğu toprakların öz kültüründen kopmaması gelir. Milliyetçi muhafazakâr kimliği ile Dönemim Demokrat Partisi'nde yer edinen Bölükbaşı, Orta Anadolu ve Karadeniz Bölgesinde Demokrat Partinin teşkilatlanmasında büyük emeği geçmiş bir aktördür.

Osman Bölükbaşı'nın dönemin İktidar partisi CHP ile muhalefet partisi DP'nin kendi aralarında anlaşıkları tezi Bölükbaşı'nın siyaset anlayışıyla uyumadığından Bölükbaşı DP'den ayrılarak 1948 yılında arkadaşlarıyla beraber Millet Partisini kurmuştur. Millet Partisi kurulmasının ilerleyen yıllarında, bazı partililerin davranışlarından dolayı irticai faaliyetlerle anılmış ve parti kapatılmıştır. Aynı çatı kadroyla parti kendine çeki düzen vererek bu sefer Cumhuriyetçi değerlere bağlılığı ön planda tutarak ismini Cumhuriyetçi Millet Partisi olarak yoluna devam etmiştir. Dönemin koşulları gereği daha güçlü muhalefet yapabilmek için diğer bir parti olan Köylü Partisi ile birleşerek ismi Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi olmuştur. Parti isim değişiklikleri yaşasa da temelde milliyetçi muhafazakâr çizgide

siyasete devam etmişlerdir. Bölükbaşı ve arkadaşları iktidara gelemese de Türkiye'nin 1950-1970 yılları siyaset arenasında en zor olanı, muhalefet görevini üstlenerek ülkemiz demokrasisinin gelişimine katkıda bulunmuşlardır.

Bölükbaşı siyasette inandığı ilkelerden asla ödün vermemiş bir siyasi aktördür. Belki iktidara gelemeyişinde; siyasetin dönemin koşullarına göre şekil değiştiği ihtiyacını yerine getirememesi ya da getirmek istememesinden olmuştur. Bölükbaşı siyasi kariyerinde konuşmalarından dolayı birçok kez mahkûm olmuş ve soruşturma geçirmiştir. Kurduğu siyasi partiler bölgesel egemenlik gösterse de dönemin koşullarında ülkemizin siyasetine yön veren parti konumunu da sürdürmüştür. Osman Bölükbaşı aktif siyasetten 1973'lerde ayrılrsa da vatan sevdası uğruna ülke sorunlarına duyarsız kalamamıştır. Aktif siyasetten ayrılmasından ölümüne kadar, tabanda Millet Partisi ile uyum içinde olan MHP'nin siyasi mücadelesinde var olmuştur.

KAYNAKÇA

Fon No:30-100-Kutu No:132, Dosya No:858, Sıra No:4

Fon No:30-100-Kutu No:432, Dosya No:858, Sıra No:4

Fon No:30-100-Kutu No:132, Dosya No:858, Sıra No:5

Fon No:30-100-Kutu No:46, Dosya No:274, Sıra No:1

Fon No:30-100-Kutu No:46, Dosya No:274, Sıra No:2

Fon No:30-100-Kutu No:46, Dosya No:274, Sıra No:7

ARTVİNLİ, F. (2009). Türk Siyasal Hayatında Osman Bölükbaşı. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

AYHAN, E. (2006). Osman Bölükbaşı'nın Siyasi Faaliyetleri (1913-2002). İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

ÇAKMAK, C. (2010). Demokrat Parti ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Arasındaki Siyasi Çatışmanın Kırşehir'e Yansıması. Konya: Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

ÇAYLAK, A. (2010). İktidar-Muhalefet İlişkileri Bağlamında Türkiye'nin Siyasal Hayatında Osman Bölükbaşı ve Siyasal Hareketi. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

GÜNER, H. B. (2010). Millet Partisi: Din, Laiklik, Demokrasi ve Politika Tartışmaları ile Oluşumu, Gelişimi ve Kapatılması Dönemleri. Boğaziçi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

İNAN, Ö. ve BEKCAN, U. (2008). "Demokrat Parti İktidarı, (1950-1960): Bir Dönemin Demokrasi Anlayışı". Pamukkale Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.

KÖKSAL, A. (2004). Türk Siyasal Hayatında Osman Bölükbaşı. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

PANCAROĞLU, A. F. (2006). Yakın Tarihimizde Millet Partisi Olgusu (1948-1977). Afyon: Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SANLI, F. S. (2017). Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinden Milliyetçi Hareket Partisine Tarihsel Süreç, İdeoloji ve Politika (1960-1969). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü. Doktora Tezi.